

Із доповіддю «Гендерний аспект права на харчування: роль ООН» виступила пошукувач кафедри міжнародного права і державного права зарубіжних країн Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого **А. А. Прохазка**, яка відзначила, що право на харчування останнім часом розглядається міжнародною спільнотою як одне з фундаментальних прав людини, що забезпечує не тільки її фізіологічні потреби, умови виживання, а й може бути використане як засіб приниження гідності іншої людини. Свої специфічні особливості це право має щодо жінок. Так, право на харчування сприяє незалежності жінки, ламаючи патріархальний уклад у багатьох державах світу, ставить на рівні з чоловіком, унеможливорює тиск на неї через страх голоду, позбавляє залежності та забезпечує реалізацію інших загальних прав.

Із доповіддю «Принцип незастосування сили або загрози силою: керівна норма Статуту ООН» виступив пошукувач кафедри міжнародного права і державного права зарубіжних країн Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого **І. В. Касинюк**, який розглянув становлення цього принципу в його історичному розвитку і його застосовність в умовах сьогодення. Доповідач наголосив, що порушення цієї імперативної норми є міжнародним злочином агресії і тягне за собою як міжнародно-правову відповідальність держави-агресора, так і міжнародну кримінальну відповідальність фізичних осіб.

Матеріал підготував

О. Тарасов, кандидат юридичних наук, доцент

Антропологія права: черговий щорічний міжнародний «круглий стіл» у Львові

Нещодавно Лабораторія досліджень теоретичних проблем прав людини юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, за участю Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України провела черговий (шостий) «круглий стіл» на тему: «Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи)».

Цей захід, як і попередній, мав статус міжнародного, адже участь у ньому взяли фахівці з 27 навчальних та наукових закладів 7 країн: Азербайджану (Баку), Білорусії (Мінськ), Вірменії (Єреван), Казахстану (Астана), Киргизії (Бішкек), Росії (Архангельськ, Єкатеринбург, Москва, Новосибірськ, Пенза, Петрозаводськ, Самара, Санкт-Петербург, Томськ, Уфа) й України (Дніпропетровськ, Запоріжжя, Київ, Луганськ, Львів, Одеса, Сімферополь, Тернопіль, Харків). Серед них були й учасники трирічної програми «Філософія прав людини», організованої Інститутом відкритого суспільства (Open Society Institute) в рамках ініціативи «ReSET». Як відомо, тенденція до розширення географії закладів та кількості учасників таких «круглих столів» поза межі нашої держави намітилася ще раніше¹.

Ще до початку роботи цього «круглого столу» організаторам вдалося видати збірку матеріалів, в якій вміщено 70 статей його учасників (див. діаграму 1). Загалом же за 6 останніх років у збірках матеріалів таких львівських «круглих столів» було опубліковано понад 220 статей загальним обсягом більше як 140 друк. арк.² (див. діаграму 2).

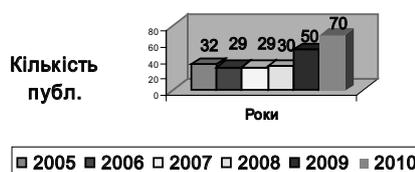

Рис. 1. Динаміка кількості публікацій

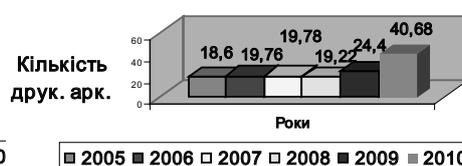

Рис. 2. Динаміка обсягів збірок

¹ Гудима Д. А. Антропологія права як предмет щорічних всеукраїнських «круглих столів» у Львові / Д. А. Гудима // Право України. – 2009. – № 9. – С. 180–182.

² Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи): матеріали Першого всеукраїнського «круглого столу» (м. Львів, 16–17 вересня 2005 року). – Львів: Край, 2006. – 320 с.; Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи): статті учасників Другого всеукраїнського «круглого столу» (м. Львів, 1–2 грудня 2006 року). – Львів: Край, 2007. – 340 с.; Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи): статті учасників Третього всеукраїнського «круглого столу» (м. Львів, 23–24 листопада 2007 року). – Львів: СПОЛОН, 2008. – 344 с.; Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи): Статті учасників Четвертого всеукраїнського «круглого столу» (м. Львів, 28–29 листопада 2008 року). – Львів: Край, 2009. – 336 с.; Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи): Матеріали Міжнародного «круглого столу» (м. Львів, 4–5 грудня 2009 року). – Львів: Край, 2009. – 440 с.; Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи): матеріали Міжнародного «круглого столу» (м. Львів, 3–5 грудня 2010 року). – Львів: Край, 2010. – 696 с.

Аналіз змісту цих матеріалів дозволяє виявити певні тенденції у напрямках сучасних правоантропологічних пошуків. Так, якщо у 2005–2007 рр. у доповідях учасників наших «круглих столів» домінували здебільшого проблеми об'єкта, предмета та методології антропології права, а в 2008–2009 рр. — конкретні проблеми праворозуміння, а також правових властивостей людини й антропних властивостей права, то у 2010 р. додалися також і загальні проблеми філософії прав людини.

Останній «круглий стіл» було проведено 3–5 грудня 2010 р. за чотирма тематичними напрямками: «Праворозуміння як основоположна детермінанта антропології права; антропологічні аспекти права у різних типах праворозуміння»; «Антропологія права: об'єкти і предмети дослідження; плюралізм антропологій. Методологія антропології права: підходи, методи та засоби досліджень»; «Правові властивості людини й антропні властивості права. Універсалізація права та соціокультурні універсалії; плюралізація права та культурно-історичний плюралізм»; «Філософія і загальна теорія прав людини: історія та сучасність».

Захід відкрили: декан юридичного факультету ЛНУ ім. І. Франка, доктор юридичних наук **А. М. Бойко**, декан філософського факультету цього ж університету доктор філософських наук **В. П. Мельник** та професор кафедри теорії та філософії права, доктор юридичних наук **П. М. Рабінович**. Вони відзначили актуальність і перспективність дослідження антропологічної проблематики як у юридичних, так і у філософських науках, а також наголосили на особливій ролі юридичного факультету ЛНУ ім. І. Франка, якому вже декілька років поспіль вдається організувати широкий науковий форум для обміну вченими із різних куточків України та зарубіжжя здобутками у дослідженнях проблематики «людина та право».

Решту першого дня роботи «круглого столу» було присвячено обговоренню таких проблем, як: *співвідношення права і релігії у християнській правовій традиції* (кандидат юридичних наук, асистент кафедри теорії держави і права Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого **Д. О. Вовк**), *парадигми справедливості у працях Платона та Арістотеля* (викладач кафедри філософії права, історії та культурології Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка **О. І. Помніков**), *природні правові очікування і нормативні образи соціальної поведінки* (кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права Львівського державного університету внутрішніх справ **С. П. Рабінович**), *метафори*

«свідомість-дзеркало» і «розуміння — це бачення» в юридичній гносеології (кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права Академії митної служби України **Д. О. Бочаров**), *нормативність та правомірна поведінка у зв'язку з юридичною герменевтикою* (аспірант кафедри теорії та філософії права ЛНУ ім. І. Франка **В. В. Гончаров**), *деякі аспекти використання методів візуальної антропології у сучасній дискурсивній практиці* (доктор філософських наук, доцент кафедри філософії Євразійського національного університету ім. Л. М. Гумільова **К. А. Медеуова**), *проект нової гендерної антропології Дж. Батлер* (асистент кафедри онтології та теорії пізнання Санкт-Петербурзького державного університету **К. І. Наумова**).

Низку доповідей учасників заходу було присвячено антропологічним проблемам аналітичної філософії права, а саме: *моделі пояснення та способам юридичного обґрунтування в аналітичній філософії права* (кандидат юридичних наук, заступник завідувача кафедри правознавства Новосибірського державного університету **А. Б. Дідікін**), *доктрині суддівського розсуду у концепції Г. Л. А. Харта* (кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права Самарської гуманітарної академії **С. М. Касаткін**), *аналізу поняття дії людини* (кандидат філософських наук, докторант кафедри історії філософії та логіки філософського факультету Томського державного університету **В. В. Оглеznєв**).

Наступного дня жваві дискусії учасників розгорталися навколо актуальних питань *сутності правосуддя* (кандидат юридичних наук, науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України **В. С. Бігун**), *людини у праві раннього Нового часу* (доктор філософських наук, професор кафедри філософії природничих факультетів Одеського національного університету імені І. І. Мечникова **О. А. Довгополова**), *геноциду вірменів і посттравматичного переживання релігійно-політичного, правового й морального нігілізму Туреччини* (кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та соціології Державного інженерного університету Вірменії **А. А. Мелікян**), *поглядів В. Соловйова про співвідношення моралі та права в контексті розвитку ідей у російській філософії права* (доктор філософських наук, завідувач кафедри філософії НУ «Львівська політехніка», професор **В. Л. Петрушенко**), *загальних принципів права як джерела права* (доктор юридичних наук, професор кафедри теорії держави і права Національної юридичної академії України ім. Яросла-

ва Мудрого **С. П. Погребняк**), *концепту правосуддя в західній правовій традиції* (кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії держави і права Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого **В. С. Смородинський**), *права бути почутим* (кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Самарського державного обласного університету **В. О. Токарєв**), *початку права* (кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії природничих факультетів Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова **С. П. Шевцов**), *міжнародного та вітчизняного досвіду правових обмежень людини з метою охорони моралі* (кандидат юридичних наук, науковий співробітник Лабораторії дослідження теоретичних проблем прав людини юридичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка **Д. О. Гудима**), *ідеї прав людини та проблеми державного суверенітету* (викладач кафедри філософії культури Білоруського державного університету **А. Ю. Дудчик**), *антропології права та проблеми відповідальності за злочини проти миру й безпеки людства в Киргизькій Республіці* (викладач Департаменту «Міжнародне і бізнес-право» Американського університету в Центральній Азії **Б. Б. Єсенкулова**), *клерикалізації в Карелії* (голова Карельського регіонального відділення Міжрегіональної молодіжної суспільної благодійної організації «Молодіжна правозахисна група» **М. М. Єфімов**), *прав людини, їх універсальності та культурної різноманітності* (доктор юридичних наук, професор кафедри філософії Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого **С. І. Максимов**), *свободи совісті та прав людини* (кандидат філософських наук, старший викладач кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія» **О. Е. Нікітченко**), *філософського аспекту проблем прав людини в системі загальнолюдських цінностей* (викладач кафедри прав людини та політико-правових учень інституту права Башкирського державного університету **А. В. Суходольський**), *пошуку нових ідей для захисту прав людини в умовах кризи правозахисної діяльності у Росії* (кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри громадянського суспільства Московського державного інституту міжнародних відносин Міністерства закордонних справ Російської Федерації **Р. Ю. Шульга**).

Участь у цих дискусіях також взяли: старший викладач кафедри філософії Поморського державного університету ім. М. В. Ломоносова **А. О. Істомін**, викладач кафедри історії і теорії держави та права

Запорізького національного університету **О. Л. Макаренко**, викладач кафедри філософії та соціальних наук Київського університету туризму, економіки та права **О. О. Маслак**, доктор публічного права, декан факультету права Університету «Кавказ» **Ф. С. Мехдієв**, науковий співробітник Лабораторії дослідження теоретичних проблем прав людини юридичного факультету ЛНУ ім. І. Франка **Т. Т. Полянський**, кандидат філософських наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського **О. М. Тимохін**.

На завершення огляду цієї яскравої події у нашому науковому житті не буде, напевно, перебільшенням зробити висновок про те, що шестирічна робота у Львові «круглого столу» з антропології права сприяла активізації вітчизняних досліджень антропних властивостей права та його суб'єктів саме з урахуванням сучасних здобутків філософської, соціокультурної, релігійної й інших антропологій та суміжних із ними галузей сучасного наукового знання. А також висновок про те, що юридичний факультет ЛНУ ім. І. Франка набув своєрідного статусу всеукраїнського центру дослідження проблем антропології права.

Матеріал підготував

В. Гончаров, аспірант кафедри теорії та філософії права ЛНУ ім. І. Франка